

IMAGINEA UNUI SAT TRANSILVAN ÎN OCHII PROTOPOPULUI AUREL MUNTEANU LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA*

PR. DRD. IONUȚ HENS**

Abstract: The purpose of this study is to create the image of the Transylvanian village in the twentieth century through the eyes of Father Aurel Munteanu. The Transylvanian village to which we will refer and which was pastored by Fr. Aurel Munteanu is called Sebeșul Mare, the Drăgan Valley today. As methods that we will use in order to achieve the purpose we call the following: descriptive method and comparative method. The objectives set for this study are the following: to discover the values of the Transylvanian village in the twentieth century, to draw the personality of Father Aurel Munteanu and to present how they lived in this locality, during the time of Father Aurel Munteanu's presence.

Keywords: father Aurel Munteanu, the village Sebeșul Mare, transylvanian village, twentieth century, values of the transylvanian village

PRELIMINARII

Istoriografia română ne propune importante evenimente istorice locale care au marcat și au contribuit la evidențierea unor personalități. În această direcție se înscrie și personalitatea protopopului Aurel Munteanu încă de la începutul secolului al XX-lea. Cu siguranță că pentru locuitorii comunei Sebeșul Mare, părintele protopop Aurel Munteanu a fost modelul, dar și cărmuitorul după care se ghida întreaga activitate în această localitate. Prin vocația aparte de păstor de suflete cu care l-a înzestrat Dumnezeu, protopopul Aurel Munteanu a răspuns acestei chemări și a fost făclia care a luminat sufletele credincioșilor săi prin credința și apartenența culturală a păstoriților săi.

Prin acest studiu, dorim să creionăm imaginea satului transilvan, aducând ca studiu de caz situația în care se aflau locuitorii comunei Sebeșul Mare. Înainte de a descrie imaginea comunei Sebeșul Mare din timpul păstoririi sale este necesar să creionăm într-o primă fază imaginea și portretul protopopului Aurel Munteanu. Avem mai întâi în vedere acest fapt deoarece, prin identificarea modului în care s-a prezentat în fața credincioșilor săi, părintele Aurel Munteanu a reușit să ridice nivelul cultural pe care îl aveau aceștia la momentul respectiv, dar și să realizeze eliminarea superstiției care domina sfera spirituală a locuitorilor comunei Sebeșul Mare.

Prezentul studiu este structurat pe trei paliere importante care alcătuiesc și conținutul acestui material dedicat comunei Sebeșul Mare, din perspectiva celui care a schimbat mentalitatea și percepția asupra vieții pentru locuitorii acestei comunități. Această structură este redată în conținutul ce creionează cadrul acestui studiu. Pentru realizarea acestui demers științific, vom apela la aplicarea a două metode: descriptivă și comparativă.

Este extrem de important pentru perioada contemporană să descoperim astfel de personalități și să le prezentăm, pentru a nu le da uitării în negura istoriei. Felul în care a trăit și s-a definit ne garantează faptul că acesta va fi mereu prezent în memoria colectivă a locuitorilor comunei Sebeșului Mare. Satul transilvan creează multă nostalgie în perioada contemporană, când se află într-o profundă criză a uitării și rămâne treptat doar o piesă de muzeu care ne transpune în altfel de timpuri, precum cel prezentat în acest studiu.

SCURTĂ BIOGRAFIE A PROTOPOPULUI AUREL MUNTEANU

Aurel Munteanu s-a născut în localitatea Merghindeal, care la acea vreme aparținea de comitatul Târnava Mare, astăzi făcând parte din județul Sibiu. Data nașterii este 2 mai 1882, provenind dintr-o familie de țărani de condiție mijlocie, fiind al patrulea copil al părinților săi, Nicolae și Maria Muntean.

Venind vremea de a primi educația școlară, a pășit pentru prima dată pragul școlii primare din satul natal, unde a învățat timp de doi ani. Următorul pas a fost să se înscrie la școala săsească, unde și-a însușit limba germană, terminând printre primii elevi, excelând în mod special la matematică. Periplul acesta în a dobândi noi cunoștințe l-a continuat într-o localitate vecină, Hundrubechiu (astăzi, localitatea Movile – Sibiu), finalizând cel de-al patrulea an de învățământ primar. Aici l-a întâlnit pe învățătorul Bucur Muntean, care îi era și rudă, și care l-a găzduit în timpul anului școlar și i-a pus la dispoziție multe cărți din biblioteca pe care o deținea¹.

Îmbogățindu-și cultura și deschizându-și noi orizonturi culturale, tânărul Aurel Munteanu a dorit să facă următorul pas, continuând procesul de acumulare și de dezvoltare intelectuală personală. Dar, părinții doreau ca el să rămână alături de ei și să îi ajute în activitățile gospodărești pe care le desfășurau. Dar, la insistențele fiului lor, aceștia au cedat și l-au lăsat să își continue visul de a se îmbogăți pe plan cultural. Mai mult decât atât, părinții i-au oferit și sprijinul financiar, aspect extrem de important pentru un tânăr care provenea din mediul rural și avea astfel de aspirații înalte².

¹ Studiul a fost realizat sub coordonarea Pr. Prof. univ. dr. Ioan Vasile Leb, care și-a dat avizul pentru publicare.

² Doctorand, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

¹ Cosmin COSMUȚA ET ALII (eds.), *Prezențe clericale transilvănene la Marea Unire de la Alba Iulia: 1 decembrie 1918*, Renașterea, Cluj-Napoca, 2018, p. 455.

² Nicolae ȘTEIU, *Protopopul Aurel Munteanu: erou și martir al neamului*, Tipo, Alba-Iulia, 2011, pp. 89-91.

S-a înscris pentru ciclul secundar la Făgăraș, unde timp de doi ani de zile și-a pus la punct cunoașterea limbii maghiare. În cel de-al treilea an s-a transferat la Sibiu, unde limba de predare era germană. Dar, aici, a învățat și limba latină, având un consătean care stăpânea cunoștințele necesare despre această limbă și care l-a găzduit pe perioada șederii sale la Făgăraș.

Finalizând clasele a III-a și a IV-a din cadrul ciclului secundar, s-a îndreptat spre Blaj, care reprezenta un centru vestit la vremea respectivă pentru valoarea actului educațional ce se transmitea elevilor în acest centru. Aici, îl regăsește și pe unul dintre frații săi, care era funcționar și care îi oferă sprijinul necesar pentru a-și desfășura activitatea. A rămas doar un an la Blaj deoarece ultimele trei clase de liceu le-a parcurs la Sibiu.

La Sibiu, printre colegii săi l-a întâlnit și cunoscut pe Octavian Goga, cu care a legat o prietenie aleasă. Finalizează studiile liceale, obținând diploma de bacalaureat în anul 1903³. După etapa aceasta, a studiilor liceale, urmează o nouă provocare în viața sa: de a alege drumul pe care să îl urmeze în viață în vederea desăvârșirii intelectuale și profesionale. Fiind condus de trăirea sa interioară, dar și de dorința mamei, tânărul Aurel se înscrie la „Seminarul Andreian” de la Sibiu, unde, în timpul studiilor, dovedește o preocupare aleasă atât spre vocația didactică, cât și spre misiunea preoțească. Ca mărturie stau cele două lucrări pe care le-a scris în timpul studiilor de la instituția de învățământ superior de la Sibiu: *Ce este chemarea și ce este misiunea unui preot* și *Cum trebuie să fie propunerea învățătorului ca și elevul slab să-l priceapă*, ambele lucrări fiind foarte apreciate și premiate.

Odată cu finalizarea studiilor de teologie, în anul 1906, a susținut și examenul de calificare preoțească, dar nu s-a hirotonit imediat, ci, timp de un an a pregătit șase absolvenți ai școlii primare din localitatea natală pentru admiterea în ciclul secundar de învățământ. În același an, 1906, a participat împreună cu patru consăteni la manifestările organizate la București cu prilejul împlinirii a patruzeci de ani de la urcarea pe tronul României a regelui Carol I. De la București s-a întors cu mai multe cărți de istorie românească pe care le-a prezentat și celor din satul său natal.

În anul următor, vara anului 1907, s-a căsătorit cu Lucreția, fiica preotului Ioan Pop din Miluan, (azi Miluani, județul Sălaj). Au avut împreună patru copii⁴. Tot în același an, 1907, a fost hirotonit de către mitropolitul Ion Meșianu de la Sibiu și i s-a încredințat păstorirea parohiei Sebeșul Mare (Valea Drăganului-astăzi, județul Cluj), având o comunitate de peste 1700 de suflete. Instalarea sa a fost făcută de către protopopul clujean Tuluiu Rosescu la 16 iulie 1907.

A desfășurat o activitate deosebit de bogată în parohie, activând pe mai multe planuri:

„a înființat o bibliotecă parohială, una școlară și o filială a Astrei; a edificat o nouă casă parohială și a făcut reparații la biserică; a fost între fondatorii periodicului Sfântuitorul,

³ N. ȘTEIU, *Protopopul Aurel Munteanu...*, pp. 93-95.

⁴ N. ȘTEIU, *Protopopul Aurel Munteanu: erou și martir al neamului*, pp. 97-100.

al Despărțământului Hida-Huedin al Astrei; a fost cooptat în Comitetul aceluiași Despărțământ; a pregătit cu elevii din sat mai multe piese de teatru și a inițiat o serie de conferințe cu participarea preoților din împrejurimi; în 1911 a fost delegat pentru Adunarea generală a Astrei de la Blaj, unde, participând, a asistat și la demonstrația aviatică a lui Aurel Vlaicu; în 1911 a pus bazele Băncii populare „Drăganu”; a propus după anul 1912 divizarea Despărțământului Astrei în două - unul cu centrul la Huedin, altul având centrul la Hida, pentru o mai eficientă acțiune de culturalizare a poporului, dar izbucnirea războiului a împiedicat realizarea acestui plan”⁵.

După terminarea războiului, în anul 1922, i s-a încredințat administrarea tractului protopopesc al Huedinului, organizat în locul celui mai vechi al Calatei. Din același an s-a ocupat și cu organizarea celei mai noi parohii ortodoxe, Huedin. În anul 1923 a devenit paroh și protopop titular al Huedinului, mutându-se cu locuința în acest oraș abia în anul 1924, din lipsa condițiilor adecvate.

Acolo, la Huedin, părintele protopop Aurel Munteanu a organizat și dezvoltat totul, neavând nimic în momentul în care a ajuns să cărmuiască aceste locuri. Este interesant faptul că directorul școlii din Huedin, Ioan Pop, deși era greco-catolic, a îndeplinit pentru un timp slujba de cântăreț bisericesc. A înființat o bibliotecă a protopopiatului și a făcut abonamente la reviste bisericești de la București (Biserica Ortodoxă Română) și Cernăuți (Candela)⁶. A înălțat o troiță și o capelă în memoria celor 45 de morți din zona Belișului, uciși în zilele de 9 și 10 noiembrie 1918, iar apoi arși pe rug de mercenarii baronului Urmanczy. Se îngrijea în fiecare an de pomenirea acestor martiri, cultivând și memoria luptătorilor Gelu, Horea, Cloșca, Crișan și Avram Iancu. Din punct de vedere cultural, și-a reluat activitatea la Astra, fiind ales, în anul 1920, președinte al Despărțământului Huedin. A îndeplinit funcția până la moarte, în anul 1940. A organizat conferințe în diferite localități, șezători literare, strângere de fonduri în scopuri culturale⁷.

În septembrie 1940, trupele horthyste au ocupat partea de nord a Transilvaniei, ca urmare a dictatului de la Viena, din 30 august 1940. La 10 septembrie 1940, protopopul Aurel Munteanu, aflat în drum spre o înmormântare, a fost reținut de un ofițer horthyst, după care un grup format în mare parte din localnici maghiari, asistați de soldații trupelor de ocupație, l-au chinuit timp de patru ore, smulgându-i părul și barba. În cele din urmă, i-au vârat în gură un băț de mai multe ori, până când a ieșit prin ceafă. Așa a fost martirizat protopopul Huedinului, Aurel Muntean. Gardianul Gheorghe Nicula, voind să intervină în apărarea protopopului, a fost și el ucis. Trupurile celor doi au fost aruncate într-un șanț la marginea localității. Autoritățile de ocupație au permis înhumarea în cimitir a celor doi morți abia în 16 noiembrie 1940⁸.

⁵ C. COSMUȚA ET ALII (eds.), *Prezențe clericale transilvănene la Marea Unire de la Alba Iulia*, p. 456.

⁶ C. COSMUȚA ET ALII (eds.), *Prezențe clericale transilvănene la Marea Unire de la Alba Iulia*, p. 457.

⁷ Daniela COMȘA ET ALII, *Clujenii și Marea Unire*, Muzeul de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, 1998, p. 97.

⁸ Mircea MUSAT, Mihai FATU (eds.), *Teroarea horthysto-fascista în nord-vestul României: septembrie 1940-octombrie 1944*, Editura Politică, București, 1985, pp. 55-60.

Data fiind firea sa și disponibilitatea de a se implica în activități ce vizau binele obștesc, la 13/26 noiembrie 1918, Despărțământul Huedin al Astrei desemna doi clerici care să-l reprezinte la Adunarea de la Alba Iulia, pentru ziua de 1 Decembrie: pe vicepreședintele său, Aurel Munteanu, alături de preotul Ioan Irimieș din Săcuieu, înmânându-le și credenționalul necesar⁹.

O întâmplare din viața părintelui Aurel Munteanu este revelatoare în privința modului în care acesta și-a gestionat activitatea și felul în care s-a raportat la misiunea pentru care a fost condus în această viață. În 29 ianuarie 1919, în așteptarea eliberării parohiei sale de către armata română și pentru a se feri din calea soldaților maghiari, preotul Aurel Munteanu se adăpostise în Huedin. Plecase din Huedin în acea dimineață, fiind alături de ofițerii Epureanu și Meșianu, cu destinația Sebeșul Mare. Ajungând acasă, aude deodată că se apropie o trăsură, care s-a oprit brusc la poarta sa. A știut că este urmărit și a început să fugă, fiind urmărit de aceștia. El știa că sunt *Săcuii*. Aceștia strigau și comandau să fie împușcat. Deodată, observă în fața lui, dintr-un tufiș, chipul unui gardian român, Vasiliu Lung, care îl recunoaște și îl ia lângă el. Se pare că în această acțiune a căutat să își recupereze și doi din copiii care, în condiții necunoscute, rămăseseră în sat, pentru că afirma el: „Mi-au adus băiatul de trei ani care a fost rămas în sat, deghizat în haine țărănești și grijit de săteni. Copila de nouă luni, pe care o căutam, nu o am mai putut găsi, a fost omorâtă de unguri”¹⁰.

FILOSOFIA VIEȚII PROTOPOPULUI AUREL MUNTEANU

Acesta afirmă că istoria joacă un rol de frunte în viața omenirii și fiecare popor este dator să își cunoască istoria neamului. Spunea el, că și noi avem datoria sfântă de a ne cunoaște trecutul pentru a ști cine am fost, cine suntem și cine va trebui să fim. Mai precis, trebuie să ne cunoaștem și istoria locală, cât și a personalităților care s-au făcut remarcate într-o anumită zonă geografică și într-un timp istoric dat. Aceasta este partea introductivă, motivația, după care dorește să realizeze monografia comunei Sebeșul Mare. El spune că fiecare copil ar trebui să învețe, prima dată, istoria locului natal. El consideră că abia după ce elevul își însușește aceste cunoștințe să facă pasul următor și să își lărgască aria de cunoaștere și din alte domenii.¹¹

Cunoștea foarte bine modul în care elevul acelor timpuri trebuia să primească educație pentru a reuși să devină o valoare pentru societatea contemporană. Acestea sunt considerente care l-au făcut pe protopopul Aurel Munteanu să realizeze monografia comunei Sebeșul Mare pentru ca tradițiile parohiei sale să nu se dea cu totul uitării.¹²

⁹ Sebastian STANCA, *Contribuția preoțimii din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului*, Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei. Argonaut, Cluj-Napoca, 2015, p. 97.

¹⁰ S. STANCA, *Contribuția preoțimii din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului*, p. 98.

¹¹ Aurel MUNTEANU, *Monografia comunei Sebeșul-Mare*, Sebeșul-Mare, 1908, p. 1.

¹² Îi amintește și pe co-autorii acestei monografii, care i-au oferit date importante în vederea întocmirii acestui document: diacul Ioan Giurgiuman și pe venerabilii bătrâni Pavel Lung (75 de ani) și

DATE GENERALE DESPRE COMUNA SEBEȘUL MARE

Comuna Sebeșul Mare făcea parte la acea vreme din tractul Clujului, având peste 2000 de suflete și fiind așezată pe un șes frumos, lângă zburdalnicul râu de munte, Drăgan. Descrie zona ca fiind împrejmuită de dealuri cu păduri frumoase de fag. Partea de jos a satului atinge calea ferată principală ce leagă Brașovul de Budapesta. În nord, această comună se învecinează cu o altă comună, Bologa, care este vestită pentru ruinele unei cetăți de pe vremea romanilor, spunând că încă se mai află în stare bună. În partea dinspre nord-vest se învecinează cu localitatea Ciucea, cu fosta graniță dintre Ardeal și Ungaria. Mai are o priveliște aparte prin deschizătura văii Drăganului până la Vlădeasa, piscul cel mai înalt din zona respectivă¹³.

Prima formă de viețuire în această comună, după spusele bătrânilor, se situează cam pe la mijlocul comunei, în momentul scrierii acestui document, referitor la monografia comunei. În urma unei inundații provocate de râul Drăgan, locuitorii s-au dus înspre nord, la poalele Măgurei, unde s-a înfiripat, încetul cu încetul un sătuleț și s-a construit și prima biserică românească, în apropierea un tău, numit până în zilele noastre, „Tăul Savului”. Nefiind însă un loc potrivit dezvoltării unei vieți decente, locuitorii s-au întors înspre șes, în apropiere de râul Drăgan, unde s-a format și conturat până în ziua de astăzi comuna pe care o prezentăm în acest studiu.

SCURTĂ CRONOLOGIE ISTORICĂ LEGATĂ DE COMUNA SEBEȘUL MARE

Secolul al XVII-lea prezintă năvălirea tătarilor în Ardeal, care au trecut și prin acest sat, batjocorind în multe feluri și chipuri femeile, pustiind și prădând tot ce găseau în cale. Prin secolul al XVIII-lea se amintește de apariția în comunitatea acestei zone a unor români din zona Albac și Scărișoara, care s-au așezat pe Dealul Lungu (familia Giurgieștilor).

În anul 1805, holdele au rămas nesecerate din cauza unor ploi și ninsori grabnice¹⁴. Tot în această perioadă a izbucnit o foamete mare, iar oamenii trăiau doar cu făină făcută din ransă de mesteceni și din coceni de mălai, dar aveau mult lapte. În anul 1848 o parte a soldaților ajunși în aceste locuri au ars toată îngrăditura cimitirului și crucile din cimitir, apoi au doborât gardurile, prinzându-l și pe preotul Teodor Lung, ducându-l și arestându-l în Ciucea, datorită faptului că se spunea că acesta este aliat cu Avram Iancu.

La 14 martie 1857, au început lucrările la biserica ce există și în perioada scrierii acestui document¹⁵. După anul 1870, au ajuns aproximativ 60-80 de italieni și germani care au lucrat la pădure. A fost deschisă prin anii 1878/79 o carieră de pia-

Gavril Giurgiuman (74 de ani). Acest document a început să îl scrie miercuri, 20 Februarie (4 martie-stilul nou) 1908.

¹³ A. MUNTEANU, *Monografia comunei Sebeșul-Mare*, p. 4.

¹⁴ A. MUNTEANU, *Monografia comunei Sebeșul-Mare*, p. 5.

¹⁵ A. MUNTEANU, *Monografia comunei Sebeșul-Mare*, p. 6.

tră, pe care străinii o atribuie altor zone, dar aceasta se situează pe teritoriul comunei Sebeșul Mare. Prin anul 1898 merg cu vitele doi săteni, Ioan Ivan și Gavril Dumitraș, care au găsit mai multe monede de pe vremea Mariei Tereza și a lui Iosif al II-lea¹⁶.

DESCRIEREA LOCUITORILOR COMUNEI SEBEȘUL-MARE

Spune despre aceștia că erau aproape toți români ortodocși, un singur român unit, vreo câțiva evrei și o familie maghiară (care era de profesie pantofar). Sunt descriși ca oameni, în mare parte, înalți, binefăcuți, trainici, răbdători la lucru. Spune că în ultimul timp observă urmele alcoolismului pe fețele unora. Specifică faptul că acesta este unul dintre păcatele marcante care îi conduce pe locuitorii comunei într-o stare de decadență morală. Despre credința acestora, spune că e amestecată cu multe practici deșarte, superstiții, astfel că aproape orice necaz îl atribuie farmecelor, făcăturilor.

În preajma marilor praznice împăratești spune că sunt obiceiuri frumoase, de altfel. În vechime, bărbații purtau părul lung, dar la începutul secolului al XX-lea, când este scris acest document, se află în cealaltă extremă, tăindu-și de tot părul. În privința îmbrăcăminții, observă că românii îi imită pe locuitorii maghiari ai comunei de prin acele părți, lăsând la o parte portul tradițional românesc. Opinca este înlocuită cu bocancii, cușma românească cu clopul unguresc, etc. Activitatea zilnică se desfășoară la baia de granit, pe râul Drăgan, dar și pe alte râuri; păduritul, cu creșterea vitelor și plugăritul se ocupă prea puțin, nefiind prea buni în acest domeniu¹⁷.

Locuințele, în vechime, au fost necorespunzătoare, având case mici, cu geamuri mici, construite din bârne, în mare parte, necioplite și nelipite pe din afară. Le acopereau cu paie, mai târziu cu scânduri, apoi cu șindile. Dar, observă protopopul Aurel Munteanu, că de ceva timp apar case tot mai frumoase, fiind acoperite cu țigle. Școlile nu erau corespunzătoare. La început, învățau băieții din familii înstărite și abia în anul 1902 s-a construit o școală care să respecte condițiile optime de funcționare pentru perioada respectivă.

Nici biserica nu era alcătuită frumos și nici nu se afla într-un loc potrivit. Biserica mai mare s-a construit în anul 1857, pe locul numit, „Pe Pod”, lângă cea veche, care era construită din lemn, pe fundație solidă, de piatră¹⁸. Biserica avea 60 de metri periferia și 12 metri înălțimea, turla era înaltă de 25 de metri și acoperită cu pleu. Se regăsesc și câteva obiecte istorice aflate în biserică: antimisul datat de Dionisie, episcopul întregului Ardeal, în anul 1767; Octoihul cel Mare; Psaltirea (1743); Triodul (1746); Evanghelia (1760)¹⁹.

¹⁶ A. MUNTEANU, *Monografia comunei Sebeșul-Mare*, p. 7.

¹⁷ A. MUNTEANU, *Monografia comunei Sebeșul-Mare*, p. 8.

¹⁸ A. MUNTEANU, *Monografia comunei Sebeșul-Mare*, p. 9.

¹⁹ A. MUNTEANU, *Monografia comunei Sebeșul-Mare*, p. 10.

ÎNCEPUTURILE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PE ACESTE TERITORII²⁰

Abia pe la începutul secolului al XIX-lea, preotul și cantorul local au pus bazele unui învățământ prin case private, învățându-i câteva rugăciuni²¹. Poate fi observat cu ușurință rolul important pe care l-a avut Biserica în ceea ce privește educația poporului român. În jurul bisericii s-au format atâtea personalități marcante ale poporului nostru. Pe lângă menirea clericală pe care o avea protopopul Aurel Munteanu, acesta a preluat și rolul dascălului pentru copii care se nășteau în această comună.

CONCLUZII

În urma prezentării acestui material, am ajuns la concluzia că protopopul Aurel Munteanu și-a asumat deplin chemarea pe care Dumnezeu i-a făcut-o. Părintele Aurel Munteanu a fost călăuzitorul, îndreptătorul și modelul de creștin în cadrul comunității localității Sebeșul Mare. Prin întreaga sa viață, protopopul Aurel Munteanu ni se descoperă ca un slujitor adevărat a lui Dumnezeu. Martiriul pe care și l-a asumat reprezintă o dovadă de credință vie, autentică și mărturisitoare. Nu a trăit în vremuri de liniște, din punct de vedere al evenimentelor istorice ce se desfășurau în perioada respectivă.

Cea mai bună definiție a protopopului Aurel Munteanu este redată de două imagini desprinse din conținutul acestui studiu realizat: imaginea comunei Sebeșul Mare înaintea ajungerii în această localitate a protopopului Aurel Munteanu și imaginea pe care o avea comuna Sebeșul Mare după anii pe care acesta i-a petrecut în această localitate. Se poate observa progresul cultural pe care aceștia l-au realizat, înțelegând că această viață nu presupune doar nevoia unor activități zilnice, ci și manifestarea și împlinirea prin intermediul credinței și a culturii.

Părintele Aurel Munteanu fost atent la fiecare segment din activitatea sa pastorală, fără să uite pe cineva sau vreo instituție în vederea unei colaborări care să fie spre beneficiul păstoriților săi. Prin exemplul de viață pe care ni l-a oferit, consider că reprezintă un model pentru fiecare generație de preoți și teologi pentru mărturisirea credinței și asumarea „mandatului” pe care l-au primit de la Dumnezeu în această lume. Părintele protopop Aurel Munteanu reprezintă o icoană a preotului și a felului în care un preot trebuie să înțeleagă și să se raporteze la chemarea pe care Dumnezeu i-a încredințat-o în această viață, pentru a conduce cât mai multe suflete spre Împărăția lui Dumnezeu.

²⁰ A. MUNTEANU, *Monografia comunei Sebeșul-Mare*, p. 11.

²¹ Îl amintește pe cantorul Nicula Lung, în casa căruia era un loc de pregătire privat.